

GLEDALIŠČE - Ime Jana Fosseja, nova premiera SNG Nova Gorica

V svetu brez imena

NOVA GORICA – Zateženo, morbozno, nedostopno ozračje. Malo besed, malo akcijskega eksteriera, še manj čustev, veselja, nasmehov, emocij. Zid med ljudmi. Generacijski razkorak, odtujenost bližine. Še bi lahko zapisoval v tem smislu, saj vsi ti depresivni označevalci dobro in nazorno ponazarjajo pripovedno shemo norveškega pisatelja Jona Fosseja v igri *Ime*, ki so jo prvič uprizorili leta 1995 in je te dni doživela slovenski krst v prevodu Jane Kocjan na malem odru Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica. V teh časih je pač tako, da prikazi razkroja odnosov v parih ali znotraj družine in družbe rastejo v gledališčih kot gobe po dežju. Očitno so ti korozivni elementi med osrednjimi dejavniki sodobnosti (že nekaj desetletij) in ker so osrednji, se jim književnost ne more izogniti. Nasprotno, na vse mogoče načine poantira variacije na temo in kaže tisto lice »modernega« človeka, pred katerim si odločujoči politiki in gospodarstveniki zapirajo oči, češ da je pomemben le življenjski standard, ni pomembna duša, reševanje alienacije naj bi bila stvar psihologov in umetnosti in da nima veze z ekonomijo. Kakšno pa je človeštvo brez duše?

V Fossejevi drami so oropani duše nemara že vsi: noseča Punca, ki se vrne domov, ker druge ne bi imela zatočišča; njen Fant, ki pride za njo, ker je tudi sam brez denarja, a se očetovstva ne veseli; nosečnica Sestra, ki živi svoje poskočno življenje s primesjo pobalinstva in užitkarstva; Mati z bolečinami v nogi, ki prav tako neprizadeto sprejema dejstvo, da bo kmalu babica; Oče s svojimi molki in nesprejemanjem stvarnosti, predvsem pa z odklonilno držo do zaplodilca hčerke; in končno Bjarne, Punčin mladostni prijatelj, ki bi rad vsemu navkljub spet obudil nekdanje seksualne »spomine«, ki se jih nosečnica ne brani. Skratka, nekakšen prototip sodobne družine in odnosov v njej, vzorec zveze med mladimi, ki celo rojstvo otroka sprejemajo ravnodušno ali pa celo sploh ne vedo, za kaj gre, in je zveza le nujno zlo, ker se bo pač rodil otrok, a ta in taka zveza je povsem brez ljubezni in zanosja, je vodoravno plehka in hladna. In da bi bil depresivnostni element še bolj izpostavljen, je režiserka Ajda Valcl ob dramaturški pomoči Martine Mrhar ovila predstavo v dolge pavze, molke, in s tem še bolj poudarjala esencialnost dialogov, ki se večkrat zreducirajo samo na enozložnice. S tem je zgradila predstavo, ki v vsem in povsem spominja na nordijski oziroma skandinavski melos, prežet z otožnostjo in latentno bolečino. Skica oziroma freska opisanega življenja je bila nadvse učinkovita in posebej gre opozoriti, da v predstavi ni šlo za nikakršna moralna vpra-

šanja, ampak za dejstva, preko katerih si gledalec zgradi svojo lestvico vrednot ali pa stvar zavrže, ker je povsem nerazumljiva in ni razbrati, kaj hočejo uprizoritelji in avtor povedati. Tudi slednje bi se znalo zgoditi. Nesporno pa je, da v ozračju ves čas lebdi nikoli z besedo ali dejanjem izražen čustveni naboj.

Sicer pa je uprizoritev dovolj očitno izpostavila predvsem odnose med ljudmi. Povezave nekdanjega sveta so se močno zameglile, v ospredje prihaja individualni egoizem, ki ne omogoča zblíževanja in odpiranja, posameznik je svet zase in se ne zna več spajati z drugimi svetovi. In tako je Punca v upodobitvi Nike Rozman čudna problematična mladenka, ki že kot mladostnica gre od doma, a se v hipu potrebe vrne, a Punca vendarle premore nekaj navdušenja ali vsaj radovednosti ob skorajšnjem porodu, želi si bližine in srčnega utripa, na koncu pa je zapuščena in sama. Prav bolešno odtujen in v totalni notranji neproncljivosti je Fant Jureta Kopusarja, ki lik oblikuje intenzivno dosledno, ne odziva se na nič, njegov razpon glasovnih decibelov je vedno enak, ne kaže emocij, ne kaže zanimanja za okolje, čeprav nas na koncu preseneti s slutnjo, da v njem mogoče tli vsaj ljubosumje in da je njegova navidezna hladnost le oklep pred realnostjo, ki si ji ne zna in ne upa prilagoditi. Beg je edina možnost, da ubeži odgovornostim.

Oče v upodobitvi Blaža Valiča je vseskozi skrivnostno razmišljujoč, kot da bi ga ves čas nekaj žrlo in utrujalo, medtem ko je Mati Martjute Slamič vendarle nekoliko bolj odprtostna, a nikoli do točke, da bi čustva prevzela vajeti njene biti. Skratka, vsi so oviti v nekakšen »bi, a ne bi, mogoče bi, pa ne bi«, ujeti so v blokade lastnih nemoči in v strah, da bi se zgodilo nekaj, česar si nihče ne želi. V tem kontekstu izstopa nekoliko svetlejši lik Sestre, ki ga Urška Hrovat oblikuje z mladostniško poskočnostjo in potrebno dvoumnostjo, z žarom in razočaranjem hkrati, a tudi v njej je manko ljubezni, ki ga skuša neuspešno presegati s stalnimi emotivnimi in telesnimi kratkimi večernimi odhodi v neko drugo okolje, da prežene dolgčas in samoto. Bjarne Nebojša Raka pa je figura, ki jemlje življenje kot igro in zapeljevanje, a tudi on se pred odgovornostjo potuhne. Scenografinja je bila Sara Slivnik, kostumografinja Urša Recer, avtorica glasbe Polona Janežič.

Tako je to. V dramo Jana Fosseja iščejo ime otroku. A imena ne najdejo. Prav tako je postal naš svet brez imena. Žalostna zgodba v žalostnem svetu.

Marij Čuk

